

Onze straatnamen, oorsprong en betekenis (5)

door J.H.P. Heesters

Toen in 1980 het groene licht was gegeven voor de uitbreiding van het industrieterrein Strijkviertel, kon enkele tijd daarna de gemeentelijke commissie straatnaamgeving gaan denken aan nieuwe namen. In eerste instantie ging het om vier straatnamen waaraan later nog vier toegevoegd zouden worden. Besloten werd om namen te zoeken van al dan niet meer bestaande historische boerderijen in de omgeving van de Strijkviertel.

De Strijkviertel is een van de oudste wegen in onze gemeente. Deze wordt als 'Stryck Veertel' vermeld op een kaart van 1696 van de landmeter Bernard de Roy. Het was de verbindingsweg tussen de 'Hei Kooper Agterweg' en de 'Ouden Rijne Dijk'. Eeuwenlang was er weinig bebouwing en op de hoek van de Rijksstraatweg stond de Tjepmahoeve uit de 17e eeuw. Door de vestiging van een expeditie- en kraanbedrijf verdwenen in 1960 de laatste restanten van deze eens zo belangrijke buitenplaats.

In de eerste jaren daarna vestigden zich, vanaf de Rijksstraatweg tot aan de Strijkviertelplas, kleine industrieën langs de Strijkviertel. In 1962 werd het industrieterrein aan de westkant van de Strijkviertel in zuidelijke richting uitgebreid. Er kwamen grote industrieën maar het gebied behoorde toen nog niet tot de bebouwde kom van De Meern. In verband met de bebouwingsdichtheid verzocht het gemeentebestuur aan Gedeputeerde Staten van Utrecht om met ingang van 1 september 1965 de Strijkviertel tot de bebouwde kom te willen verklaren. Dit verzoek werd ingewilligd en 20 meter ten zuiden van de Rijksstraatweg en 320 meter ten noorden van de Rijksweg A 12 kon tot de bebouwde kom worden gerekend. Tot circa 1988 stond op de wegwijzers van de ANWB 'Industrieterrein Strijkviertel' aangegeven.

In 1979 ontvouwde het gemeentebestuur een plan om het

De Strijkviertel in 1969 gezien vanuit het zuiden vóór de aanleg van de S20.

bestaande industrieterrein met 11 hectare uit te breiden waarvan 8 hectare voor bebouwing beschikbaar zou zijn. Aan deze uitbreiding was behoefte; enerzijds omdat binnen de dorpskernen een aantal bedrijven gevestigd waren die er qua aard en omvang niet thuis hoorden. Anderzijds waren er binnen de gemeente ook bedrijven die wilden uitbreiden maar dat op eigen vestigingsplaats niet konden. Het waren in hoofdzaak transportbedrijven die veel problemen opleverden voor de verkeerssituatie in de dorpskernen.

Nadat de algemene voorzieningen, zoals wegen, sloten en verlichting gerealiseerd waren, besloot de gemeenteraad op 1 november 1988 om het vroegere industrieterrein Strijkviertel om te dopen in 'Bedrijventerrein Oudenrijn'. De argumentatie hiervoor was dat hierdoor de naam van de vroegere gemeente behouden bleef. De tweede reden was dat het bedrijventerrein genoemd werd naar het meest bekende verkeersplein van ons land en daardoor herkenbaar zou zijn voor het vrachtvervoer op de Rijksweg. Gelijktijdig met deze naamgeving besloot de gemeenteraad in dezelfde vergadering om voor de derde uitbreiding de straatnaamgeving voor de eerste vier straten, per 1 januari 1990, vast te stellen.¹ Toen ook dit gedeelte was bebouwd werden op 17 september 1998 voor de vierde uitbreiding de straatnamen vastgesteld.

Rijnzathe

Dit pand aan de Rijksstraatweg 13 is in opdracht van Willem Hendrik Baron Taets van Amerongen in 1925 gebouwd. Bij Koninklijk Besluit van 27 april 1925 was hij benoemd tot burgemeester van Oudenrijn. Hij gaf opdracht aan de architecten Jan en Theo Stuivinga om voor hem, zijn vrouw Agatha Geertruida Wilhelmina de Bordes en hun dochter Machteld Sophie Henriette deze villa te bouwen.

De bouw werd uitgevoerd door aannemer A. van de Bovenkamp. Kenmerkend voor deze op enige afstand van de weg gelegen villa is de siertuin met een halfrond lopend pad en twee inritten vanaf de Rijksstraatweg. Burgemeester W.H. Taets van Amerongen vestigde zich op 20 september 1926 te Oudenrijn. Op 14 december 1951 kreeg hij eervol ontslag in verband met zijn benoeming tot burgemeester van Driebergen. Het pand is daarna bewoond door de bekende Meerenaar W.H. van Basten-Batenburg.

Mogelijk is de naam van deze villa afgeleid van het oude woord havezate wat een historisch ridderlijk goed of kasteel, met name in de oostelijke provincies, is. Omdat het pand aan de Leidse Rijn gelegen was, is mogelijk voor de naam Rhijnzate gekozen.

Op 1 november 1988 is de naam van deze villa als straatnaam in het bedrijventerrein vastgesteld.

Boerderij Molensteijn aan Rijksweg 41 in 1975

Molensteijn

De kern van deze langhuisboerderij aan de Rijksweg 41 dateert uit de 18e eeuw. Op een topografische kaart van 1860 staat deze boerderij langs de Leidse Rijn met naam vermeld.

Uit een besloten testament van 15 november 1859 van Wilhelmus Henricus Antonius van Bijlevelt, Ridder der Orde van den Nederlandsche Leeuw, Vicaris Generaal van het Aartsbisdom van Utrecht, Deken van Naarden en pastoor te Maarssen staat dat hij in die tijd eigenaar van deze boerderij was. Na zijn overlijden op 1 juli 1877 blijkt dat hij in het testament zijn eigendommen heeft gelegateerd aan de 'Roomsche Katholieke kerk' in Maarssen.² Hieronder bevond zich 'Eene hofstede Molensteijn bestaande in een Huis, bakhuis, twee bergen, en eene schuur benevens boomgaard, wei en hooilanden'.

Samen met de hofstede Naamrijk komt Molensteijn nog voor op een topografische kaart van 1887. Typerend voor dit pand is het opkamervenster met vier ruiten met daaronder een kelderlicht met luik.

Alhoewel de naam van deze boerderij de indruk wekt over het bestaan van een molen, zijn daarover geen aanwijzingen gevonden. Ook oude kaarten geven daarover geen uitsluitsel.

De naam van deze boerderij is op 1 november 1988 vastgesteld voor één van de straten van het bedrijventerrein Oudenrijn.

Veldzicht

Deze gepleisterde dwarshuisboerderij van het Saksische type aan de Rijksweg 44 dateert uit de 18e eeuw. Dit blijkt ook uit gevonden munten van 1780 en 1784. Jarenlang was deze

Boerderij Veldzicht Rijksweg 44 in 1975 gezien vanuit het noordoosten.

boerderij eigendom van de familie van der Weijden. Het is zelfs mogelijk dat deze boerderij door de voorvaderen van deze familie is gebouwd. Dit is af te leiden uit het genealogische overzicht waarin de oudste generatie dateert van 1774.³ In 1910 was dit pand het geboortehuis van de bekende kunstschilder Adriaan van der Weijden

Typisch voor deze boerderij is het woongedeelte dat dwars op de stal staat waarvan de naam dwarshuisboerderij afgeleid is. Rechts in de voorgevel bevindt zich, evenals bij Molensteijn, een vierruits schuifvenster met daarachter de opkamer. Daaronder een kleiner raam van de kelder. Aan de straat kant wordt het terrein afgesloten door een fraai smeedijzeren hekwerk.

Op 21 december 1993 is de naam van deze boerderij vastgesteld voor één van de straten van het bedrijventerrein Oudenrijn.

Naamrijk

Deze boerderij staat op de topografische kaarten van 1879 tot 1922 ingetekend. Met naam wordt dit pand vermeld op de topografische kaart van 1887. Dat deze hofstede ouder is, blijkt uit archiefonderzoek. Op 6 oktober 1756 verkoopt Pieter Namink van deze hofstede vier morgen land in Oudenrijn en zeven morgen land in Heijcop aan Christiaan Hendrik Trotz.⁴ In de koopakte wordt deze vermeld als professor te Utrecht. Uit een akte van 10 december 1779 blijkt dat niet de professor, maar Theodorus Florentius Trotz, de eigenaar is.⁵ Tot 10 juni 1784 blijft de naam van deze familie met de hofstede Naamrijk verbonden.⁶

Deze boerderij heeft gestaan tussen de huidige boerderijen aan de Rijksweg 50 tot 60 en is waarschijnlijk in het eerste kwart van deze eeuw afgebroken. Daarvoor in de plaats zijn een aantal woningen gebouwd. Een herinnering aan deze boerderij was de naam van de bushalte voor deze woningen. In verband met de nieuwbouw is de halte Naamrijk vervangen door Leidse Rijn/Langerak waardoor een van de laatste herinneringen verloren is gegaan.

Op 1 november 1988 is de naam van deze afgebroken boerderij vastgesteld voor één van de straten van het bedrijventerrein Oudenrijn.

Landzicht

Na de eerste fase van het bedrijventerrein Oudenrijn is in 1996 begonnen met de voltooiing hiervan. De gemeentelijke commissie straatnaamgeving stelde consequent weer vier oude boerderijnamen voor nieuwe wegen voor. De eerste hiervan was de boerderij Landzicht die gestaan heeft aan het begin van de Zandweg ten westen van de vroegere Kerkweg, de huidige Burgemeester Verderlaan. De naam van deze boerderij staat vermeld op de topografische kaart van 1860. Op de Gemeente Atlas van J. Kuyper uit 1868 wordt deze boerderij niet meer vermeld, terwijl de naam weer voorkomt op een kaart van 1887. Vermoedelijk is de boerderij in het begin van deze eeuw afgebroken waarvoor nieuwe woningen in de plaats zijn gekomen

Over de geschiedenis van deze boerderij zijn geen gegevens in de archieven te vinden

Op 17 september 1998 is de naam van deze oude, maar niet meer bestaande, boerderij op voorstel van burgemeester en wethouders door de gemeenteraad vastgesteld.⁷

Damzicht⁸

Deze buitenplaats aan de Zandweg dateert uit het einde van de 18e eeuw en is gesticht door een Utrechtse koopman in ijzerwaren. Deze koopman bezat ook de naastgelegen boerderij. Op

Boerderij huidige Damzicht aan de Zandweg in 1998.

1 juli 1816 is hofstede Damzicht verkocht aan Gerard Groen. Na zijn overlijden in 1833 kwam de hofstede, na scheiding van de eigendommen, in handen van zijn weduwe Cornelia Kipp. In 1835 hertrouwde zij met Gerardus Johannes Hendrikus van Bijlevelt, burgemeester van Vleuten. Bekend is dat het buitenhuis rond 1840 enkele jaren is gebruikt als tehuis voor zwakzinnige vrouwen. In december 1846 werd het huis verkocht aan Christiaan Arnoldus Koot die het pand in 1856 weer verkocht aan Johannes Henricus Scheurleer.

Op de kaart van de provincie Utrecht van J.H. Kipps van 1850, op de topografische kaart van 1860 en op de Gemeente Atlas van J.H. Kuiper van de gemeente Vleuten van 1868 wordt Damzicht vermeld. Dit laatste is niet helemaal duidelijk. Uit een verkoopakte van 1860 aan Jonkheer Jacob Carel Martens blijkt namelijk dat de naam Damzicht toen is gewijzigd in Rijnsoever. Dit pand ging in 1873 over naar Theodorus Klink. In 1909 liet hij het pand afbreken waarvoor het huidige pand Rijnsoever, thans Zandweg 70, in de plaats is gekomen.

De naam van deze buitenplaats is op 17 september 1998 door de gemeenteraad vastgesteld als één van de straten van het bedrijventerrein Oudenrijn-West.

Gessel

Deze hofstede moet gelegen hebben ten westen van de Heykopper Dijk, de latere Taatsche Dijk. Dit blijkt uit de Caerte van de Vrijheid der Stadt Utrecht van 1539. Ook op de kaart van de landmeter Bernard de Roy uit 1696 wordt deze hofstede nog genoemd. Uit de jaren daarna zijn meer gegevens bekend. Eigenaar was toen Ottho Gessel. Deze was heer van Klein Gulick, een hertogdom waarvan een gedeelte in Duitsland en een kleiner gedeelte in Nederland bij Sittard lag.

De oudste verwijzing dateert van 9 januari 1703.⁹ Op die datum is voor Ottho van Gessel een voorlopig koopcontract opgemaakt voor de verkoop van zijn hofstede Gessel. Op 15 januari 1703 passeert de koopakte en wordt Philibert de Belizaire de Clerque, burchgrave van Wissocq, de nieuwe eigenaar. Hij werd voor drieduizend gulden eigenaar van de hofstede met twaalf morgen land in Ouden Rhijn.

Op 17 september 1998 is deze naam door de gemeenteraad als straat in het bedrijventerrein Oudenrijn vastgesteld.

Boteyken

De eerste vermelding van deze hofstede is met naam te vinden op de Nieuwe Caerte van de Provincie van Utrecht van 1696 die door landmeter Bernard de Roy is getekend. Het pand lag in 'Den Ouden Rijn' ten westen van de 'Strijck Veertel'. Op latere kaarten staat deze hofstede nog wel ingetekend maar wordt niet meer met naam genoemd.

Deze hofstede is genoemd naar Cornelis Botteijken, een oud-burgemeester van Breda. Op 22 februari 1687 kocht hij van het 'Stads Kinderhuys' te Utrecht 2½ morgen wei- en bouwland in Ouden Rijn. Op 3 december 1717 verkocht zijn dochter Anna Cornelia, als erfgenaam, het pand en zeven morgen land aan Philippus Cornelis van de Bosch. Hieruit kan afgeleid worden dat Cornelis Botteijken toen overleden was.¹⁰

In de raadsvergadering van 17 september 1998 is deze oude hofstede als straatnaam in het bedrijventerrein Oudenrijn vastgesteld.

Leidse Rijn

Als laatste straat van het huidige bedrijventerrein Oudenrijn moet Leidse Rijn genoemd worden. Het is de straat die rond de kantoorgebouwen op de hoek van de Strijkviertel en Rijksstraatweg loopt. In tegenstelling tot de andere straten is men hier afgeweken van de naamgeving van oude boerderijen. Een verklaring hiervoor kan zijn dat deze straat in het uiterste noorden van het bedrijventerrein gesitueerd is, terwijl de andere acht straten in het uiterste zuiden liggen.

Alhoewel over de motivering van deze naam niets bekend is, ligt het voor de hand dat hier verwezen wordt naar de nabij gelegen Leidse Rijn. In deze rivier is in 1640 een dam vervangen door een sluis. Na een overeenkomst tussen Utrecht, Woerden en Leiden besloot de Utrechtse vroedschap in 1663 om een nieuwe vaart te laten graven. Het gaat hier om het gedeelte vanaf de Catharijnepoort via de sluisen bij het Stadsdam en Heldam. Tussen Utrecht en de Hollandse steden was ook overeengekomen om langs deze gegraven vaart een trekkpad aan te leggen. Nadat deze in 1665 gerealiseerd was, was het mogelijk langs het gehele traject tot Leiden gebruik te maken van trekpaarden.

In de openbare vergadering van 21 december 1993 van de gemeenteraad werd tot deze straatnaam besloten.¹¹

RAU Do = Rijksarchief Utrecht Dorpsgerechten

RbV = Raadsbesluit gemeente Vleuten

HV = Archief Historische Vereniging

Bronnen.

1. RbV 1.11.1988
2. HV. 2 GB 585
3. Boekje Adriaan van de Weijden pag. 10
4. RAU Do 1649 1703.01.09
5. RAU Do 1648 1779.12.10
6. RAU Do 1648 1784.06.10
7. RbV 17.09.1998
8. HV. Tijdschrift jrg. 1995 no's 2 en 3
9. RAU Do 1703.01.09
10. RAU Do 1717.12.03
11. RbV 21.12.1993